

כתבי נתן אלתרמן

— סאת מ. אונגרפלד —

לפנינו יצירה מבורכת (בעלת סגולות יקרות — יצירה רבת-אנפין ומלאה הן שבנות השיר והן לה פנים: יצירה שלא שקטה על שמריה אלא העפילה על הימים לעלות כיבושים ציוניים צורניים והישגים לשוניים ותכניים מגמתיים. אף סגולה לעצמה במשך הימים כמה כיוונים. כמנ המודרניים האימאניסטי או האסתר טיזם של המראות. שירי סמל על מאורעות הזמן. רשימות שנשמע מתוכן גם הר פובליציסטי ונושאן — עניינים אקטואליים.

הוסמן. סו. מלייל. הוזהר. ריקנס. גוגול. דוסטויבסקי. גייסס. ועד ל- קאפקא ולפוקנר. ושמע כאן גם הלר. הרות של אגדנה אנדרסן. לדעתנו מיותרות כאן כל הרמיונות על השם עות המפורות שמהם שאב אלתרמן השראה ליצירתה. אלא העיקר הוא — היצירה עצמה שהיא מקורית ונישאת על כנפי החזון העברי וסמלי השירה הזאת הם רבני משפחות. כשיר, מכלול כצדריים, מקמה הסימבוליקה את כל האנושות ונדה לה על גודלה המר במאה המוקדלת. היא המאה העשרים ושנות בה תורת הגמול של היהדות. המשורר-ההוגה משלב בשיחה שבין פרעה ובנו בכורו כמה. אמינות" במהלך ההיסטוריה: אתם רואים עונות שאין להם כפרה. הגורמים אחריהם עונשים גדולים ור נתיבות עמים. ועוד: המכות פיקחות את עיני התבל לראות גם את בני דת שירה" וגם את. בנידת ההמון. והמיד כשעת עשיית דין, סובלים גם החסידים מפשע האב, שהוא נושא הכתמים של השירים ופשוט של הר עונש, וניצב מעל למאורעות. הוא אציל וטראגי ומצדיק את הדין נחמד תה של האמונה היא אילת. כוכב הנעורים. זו התקופה הזורחת המיד מחדש.

לפרסומו הגדול הגיע אלתרמן. מן בשירי. הסור השביעי, אלה שירי העת והעתיד. שהם יותר מ. מדינה נפלאה של שירה-סובלית ציסטיקה" כי דב וגדול בהם ההיגיון החזוני — היסוד היחיד היעיקרי לכל שירה גדולה. בשירי. הסור השביעי" הושקעו ממיטב הסגולות של משוררנו: הרבה רכה מן הדקה, הומור חריף, אסטרטג נוקבת, הברקה שכלית. מופריות נעלה ועדינות ר רגישות לכל מעשה שיות ועזול, ואף לשון פיושית סקהית המיחצת

את הכיוון הראשון. אנו סוציאליס בספר. כוכבים בחוץ. שבו כונסו שירי אלתרמן הראשונים שנכתבו בשנות תרצ"א-תרצ"ב. ובהם ראוהו כאילו הולך בדרכי שירתו של א. שלונסקי. אבל מגיע לשלב חדש של ההפחדות במודרניזם העברי. ולפני הת קיצוני של האימאני. העברית חוד העמדתו על ראייה חדשה של העולם. מתחן צורה חדשה לכל ה- נמצא והקיים בו. כאן עוברים חצ" מיתחשפות לידה חדשה. כשהם מתפרקים יום יום מצורתם המיושנת ומגיעים לדי צמחם המחודשת. כאן דבק לכאורה בהשפעה השירה הצרפתית החדשה. באמיתיות של המראות. ומחדד את הראייה המר סת שלו ומנוג כחריפות שכלי הסכים בשירתו וממנו בדיקות החושי מיו נינודים ומקרב רחוקים. "פילד" מראה ומגלגלם. גילגולים" חדשים, המגלמים את חווייתו של האמן החדש. היסוד השולט — חמדה חיים. אהבת העולם והבעה. הוא שר כאן על העיר יותר מכל המשורר יום שקדמו לו. לשירי האהבה שב ספר זה, מסווה הנעימה הסופוטית הן עממי מיוחד.

ספר השירים השני, שמחת עניים, מצוין לכאורה מסה ביציר רתו של אלתרמן. שכן הוא עובר כאן מרשות היחיד שלו לרשות הרבים. מחחום האכתיסוס של המר אות, לשירה ציבורית-לאומית ונושא שירתו הם מעתה: עלילות ההגנה במאבקה עם הבריטים והערבים. ה השפלה לארץ. מלחמת השחרור תקי סה מדינת ישראל וחבלי התבססותה כחחום הכלכלי והמדיני והתרבותי. בשירת-הזמן הזאת, עבר אלתרמן מן האיכאגיוז אל הסמליות. שעל ידה הוא מגיע לשירה הנוחית. הבאה מן המוח והלב כאחד.

יצירה סמלית אקטואלית כזאת היא שמחת עניים. שכלולים בה שלר שים ואחר שירים המחולקים לשבעה מחזורים עם סתיחה וסיום ויחד הם של מחשבות המשורר בימי מלחמת העולם השנייה. כשהגיעו היריעות ה ראשונות של מעשי הנועה של הר גרמנים ביהודי אירופה, על המרד בנישאות ועל גירוש היהודים למחנות ההשמדה. שירי הספר הזה הם שר הוהיחיד של סת. שנשמחו הערכילי אית מרחפת בעולם המתרפקת על אהובת נפשה. אשת נעוריו המסרסרת ביד טוביה ומעניה ב. עיר ציונה. בין החיים והמוות. נראה שהבר מינך מסמל כאן את המשורר. "אשת נה הדרווייה במלחמות החיה האצית. המשורר מופיע כאן כעני — כמח משולל כל כוח ממשי כדי לחלץ את אחיו הצרה ורק ברוחו הוא יכול להביא לאחיו האומללים מעם מ שמחת עניים". על הלום הנקמה. תחושת הכאב והערצת הוזהר והחום הכוסריים.

ברורה הפאראדה וסיפור ה- בדרה. חרוז המחזור הראשון של השירים. הרצוף כולו אהבת המה לאשת-נעוריו. ונאממת וקנאה ורחי מים. ותפילתו היא ותקונוה. שאהיו הנורמים והמעונים יעמדו בנסיון בקדושה ובטהרה ומחור. שמחה עני יים. הבטחים ומאמינים כי יש טעם וגמול לסבלם ויש נקם במעשיהם. כמחזור השירים השני. מרובב הר משורר גם את החכונה האורקאסטית. המועגת בלשון סני נהור בצחוקה המר כלענה לשיר השקר. שיר שמחת עניים. שהוא כאילו שיר של אור. שיר כחול. הצועקים מגיל כי השקר מולך בעולם. וצחקים ומשמחים עני יים. כי בא איד נפודה אין וכרעים לכבוד היופי של האומה כשעה שהיא כתבוסת בדימה.

יפה בחי בסכיניה כמו מנורה כור קנה כי פארה לפי ררב.

כמחזור השלישי מחזארות מראות וזכרונות מהעבר הקרוב ונאמדות קיוות על מות הרעים בירי האויב. כמחזור הרביעי עושה המשורר את ההשכון הנזכר עם פיוטרי ישראל המיו מראש והם לא נקפו אצבע כדי להימלט בשור מועד ילעלות לארץ אבות ולועג לה. חכמי ישראל" שהת רפטו והחננו לפני הגויים שישבו בקרבם והסתגלו אליהם. עד שיליתה החכמה הזאת את החכמה. כן הוא שטונל לענ סאורקאסטי על הכסילים שם. "לא העלו על דעתם כלל. כי טסונל הוא הגוי האויב להשמידם באכזריות שלא היתה כמה לעין השמש. כן הוא מיסר את העריקים המתבוללים שבנדו ונסו ונלכדי בסחו לאן נוליד את חרפת הבגידה הזאת כ במחזור השירים החמישי. מחדד המשורר מפני ומי השכחה והמרנוע שיכואו אחרי השואה ושר לאחיו המעונים את שיר הנקמה ומחזרת. את. הסתיל נקם. את שיר. ההשכי ער. שיר הוא משיב את הנקמים שלא ידע לבבם ביום זה מעש חסד ורחמים.

כמחזור השירים הששי. מדבר על אמונת לאבות ועל מסירות. לארץ אבנים. היא המולדת העברית. שתע מור כחומה ביום נקם ותגול את הדמת ישראל.

מחזור השירים השביעי מסאר את גבורי מר ווארשה ומשחית את בשרי רת השופה הגדולה המסתחלת ב מולדת. כאן מנצנים דמוי נבואה על תקומה מדינת ישראל.

שמחת עניים" הוא הספר היסודי בשירת השואה שלנו והוא מוסרף יפה לאחיו. רחובות הנהר" לא. צ. גרינברג.

על פירוש זה לשירת אלתרמן הסמלית יצאו חולקים. דו מירון סוכר. כי קישורו ההדוק של שיר. שמחת עניים" בשואה של יהדות אירופה. הוא סילוף מוחלט. אף מן הבחינה הרנוולוגית נירא. בסמל המרכיב של. שמחת עניים" אין לראות אלא סיכום לכל שירת האהבה. האלור. מנית. המתהחי בא לבטא כאן את הקופרונטיה שבין האני השר לבין הרעה. האשה. הארוסה. לא השרכת המשפחות הפוליטית-החברתית של הנאציזם ואף לא שואת ישראל עיקר בו. הוא נולד על מנת להסתיר ולגלות בעת ובעונה אחת אף הלאבריינט החוויתי שבמשיכה ושבחידאות. הוא המהלך האין סופי של. מנישה אין קץ. אף סיבוב השמש המכושף סביב הרעיה אין כאן אפוא ביצירה כל אופי נבואה דימו לשואה ולמרד ניטו ווארשה ואף לא ניתוח סוציולוגי והיסטורי של התקופה האנטישמית. ב. שמחת עניים" ממשיך אלתרמן את מסורת ספור הכללה הנטי מסורב של

ופוגעת. חובשת ומרסאת. רשימות פיוטיות אלה הנישאות על כנפי החי ון משקפות תקופה הרת גודלות ב חולדות ישראל. תקופת הסאבק עם השלטון האנגלי והשכנים הערבים. תקופת השואה ותקופת מדינת ישר. אל. בשנים האחרונות החליף. הסור השביעי את לבושו התיצוני והוא כתוב כאילו בפרוזה. אבל זו היא פרוזה פיוטית הנישאת על אברי השירה ומחזונה לא נגרע דבר. אדרי כה. וחי שירת המצפון של הדר... יש רוצים לסצוא בשירה נשגבה זו. בחסי יוטי" בשם. שירים אק" סואליים. "סופונים פובליציסטיים". ולא היא. רוח החזון-האמיתית אינה יודעת גבולות של זמן ותקופה. ובידי חותם של האסן הגדול. נהפך הכול לכהם סה.

לגיבוש שירתו והרחבת הסו סיבניו הנושאים שלה. הגיע אלתרמן בספר שירי. עיר היונה. זהו אפוס הגבורה. והיצירה של אומה החזרת לארץ אבותיה ובונה את סולדתה ומחרשת את מלכותה (יסודו של שם הספר בירמיהו י"ז: יאמרו קומה ונשובה אל עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני חרב היונה. ובצפניה ג' היו מוראה וגנאלה העיר היונה). כאן שר המשורר על העיר תל-אביב כבניינה ובהתחוותה. על לבסי התפתחותה ועל ניעה האנושית שבנו אותה ואי רחו" כותיה זאת פרבריה. ועל רמאבק שבין העיר היהודית הראשונה לבין צורתה השכנה יפו. ועל האנגלים אשר הסילו מכוללים בדרכנו ועל חלחלה במזימות הערבים אשר עמלו כל הימים להכשילנו. נקשרים כאן זרי דפנה לראשי ההגנה ומסורסרת כאן הפעלה הזאת אנוות מעטילים לארץ. ודווקא זה אפוס הגבורה והיצירה הוה לא נתקבל אצל יור המשוררים הצעירים בהתלהבות יתירה. אחד מהם — נתן נך — אפילו ניסה להסיר את כתר השירה מעל ראשו של אלתרמן. ולעומתו הכריזו עליו משה שמיר כעל יורש כסאו של ה. ג. ביאליק.

מכל מקום. כרכי השירה הנפלאה הזאת מעידים על עצמם ועל כשרון בעליהם. וזו העצה הנחונה לכל חובב שירה: אל תקרא את ההערכיו של שירת אלתרמן. אלא קרב ושחה ישר מן המקור ותחשכם מינו החריף והמבסס.

שלושה כרכים. הוצאת הקבוץ המאוחד — חברות לספרות. דבר. השכ"ב. 254. 471. 550 ש"פ הכרך הרביעי ייטע בקרוב.